

Misiewicz, Waleria / Polańska, Marta

Wstępne wyniki badań osady kultury przeworskiej w Nieszawie Kolonii, stan. 5, woj. lubelskie

Archeologia Polski Środkowowschodniej 2, 106-112

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WALERIA MISIEWICZ, MARTA POLAŃSKA

WSTĘPNE WYNIKI BADAŃ OSADY KULTURY PRZEWORSKIEJ W NIESZAWIE KOLONII, STAN. 5, WOJ. LUBELSKIE

Stanowisko 5 w miejscowości Nieszawa Kolonia, gm. Józefów odkryte zostało podczas badań AZP prowadzonych w 1979 r. przez Katedrę Archeologii UMCS. Znajduje się ono na obszarze 82 - 74, w obrębie którego oznaczone jest numerem 9, a jego współrzędne wynoszą: $x = 181$, $y = 70$. Oprócz kilkunastu fragmentów ceramiki kultury przeworskiej znaleziono wówczas nieliczne ułamki naczyń datowanych na wczesne średniowiecze (VIII w?). Stanowisko położone jest na piaskach zachodniej krawędzi Wzniesień Urzędowskich, na południe od rzeki Wyżnicy, w pobliżu jej ujścia (ryc. 1). Obserwowane w latach 80-tych poważne niszczenie stanowiska zadecydowało o podjęciu badań archeologicznych, przeprowadzonych w 1986 r. przez Dział Archeologii Muzeum Lubelskiego. Założono wówczas na polu Ryszarda Pietronia 6 niewielkich wykopów sondażowych. Badania, w wyniku których uchwycono fragmenty 5 obiektów oraz uzyskano bogaty materiał zabytkowy, potwierdziły istnienie w tym miejscu osady kultury przeworskiej, wykazały również dużą rangę tego stanowiska oraz znaczny stopień jego zniszczenia spowodowany wybraniem

wierzchniej warstwy ziemi, a także głęboką orką i procesami erozji stokowej.

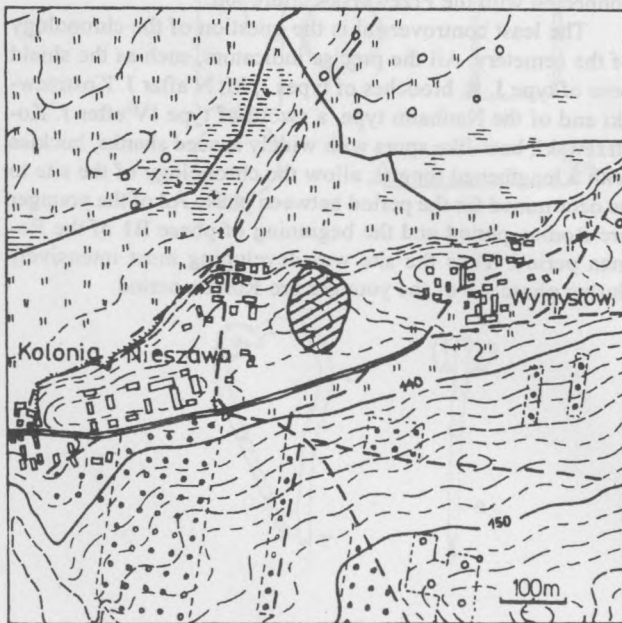
W trakcie lustracji stanowiska przeprowadzonej wiosną 1996 r., stwierdzono występowanie na powierzchni ziemi znacznej ilości ceramiki, polepy oraz fragmentów kości. Przemawiało to za koniecznością jak najszybszego podjęcia badań ratowniczych. Badania, zlecone i finansowane przez PSOZ Oddział Wojewódzki w Lublinie, przeprowadzone zostały przez pracowników Muzeum Lubelskiego.

Szerokopłaszczyznowy wykop o wymiarach 10 x 30 m, dłuższą osią zorientowany

w kierunku N - S, obejmował swym zasięgiem uprzednio badane działki nr 1, 2, 5 i 6, w których w 1986 r. stwierdzono występowanie szczególnie interesujących obiektów. Ogółem przebadano obszar o powierzchni 295 m².

Badania wykazały, że zakrojone na szeroką skalę prace ziemne, prowadzone przez R. Pietronia z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego (koparka, spychacz), zniszczyły niemal całkowicie warstwę kulturową. Prace te spowodowały także przemieszanie warstw (wyraźne ślady łyżki koparki widoczne w calcu). W centralnej i wschodniej części wykopu nie występowały obiekty archeologiczne wkopane w calec. Na pozostałej powierzchni odkryto 12 obiektów osadowych, w tym cztery znane z wcześniejszych sondaży (obecnie oznaczone numerami 3, 5, 18 i 21) natomiast osiem przeciętych przez ściany wykopu zostało rozpoznanych tylko częściowo (ryc. 2).

Spśród całkowicie wyeksplorowanych obiektów szczególnie interesująco przedstawiają się dwa oznaczone nr 15 i 21, interpretowane jako obiekty mieszkalne (I. Jadczykowa 1983, s. 193-194). Obiekt 15, uchwycony na głębokości 0,30 m, na poziomie odkrycia miał zarys zbliżony do czworoboku o zaokrąglonych narożach dłuższą osią zorientowanego w kierunku E-W, a jego wymiary wynosiły 4,20 x 2,50 m. Przy wschodniej ścianie obiektu natrafiono na pozostałości niewielkiego kamiennego paleniska. Jednorodne wypełnisko, miąższości około 0,50 m, stanowiła ciemnobrunatna ziemia z nielicznymi, rozproszonymi węgielkami drzewnymi i drobnymi bryłkami polepy (ryc. 3A). Na różnych poziomach wypełniska, głównie w północnej połowie obiektu, występowały skupiska polepy.

Ryc. 1. Nieszawa Kol., stan. 5. Położenie stanowiska.

Ryc. 2. Nieszawa Kol., stan. 5. Plan wykopu z lokalizacją obiektów: a - obiekty archeologiczne, b - wykopy sondażowe, c - wykopy współczesne, d - krzewy.

W obiekcie natrafiono na bogaty i zróżnicowany materiał zabytkowy: 710 fragmentów naczyń (w tym 171 charakterystycznych - ryc. 4: 1-7, 10-11), a także przęślik (ryc. 4: 12), paciorek (ryc. 4: 9), fragment ozdoby z drutu brązowego (ryc. 4: 8), przedmiot żelazny (ryc. 4: 13) oraz dużą ilość kości zwierzęcych.

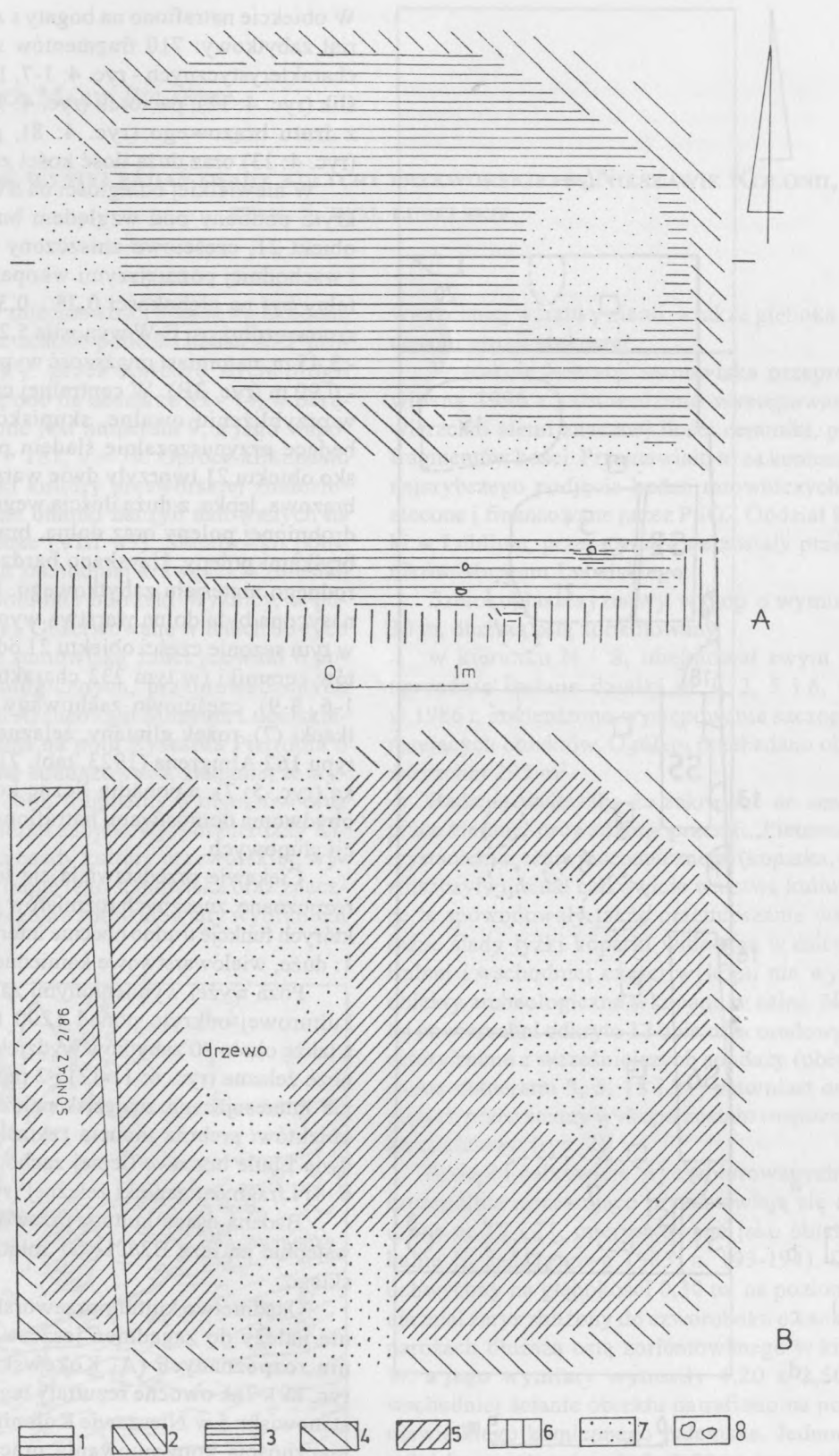
W niewielkiej odległości na SW od obiektu 15 odkryto podobny pod względem budowy oraz funkcji obiekt 21, częściowo zniszczony w partii środkowej i wschodniej późniejszymi wkopami. Jego zarys czytelny był na głębokości 0,28 - 0,30 m. Długość mierzona wzdłuż osi E-W wynosiła 5,20 m, szerokość 3,20 - 3,45 m, natomiast miąższość wypełniska sięgała 0,80 - 0,90 m (ryc. 3B). W centralnej części natrafiono na, w przybliżeniu owalne, skupisko węgla drzewnych będące przypuszczalnie śladem paleniska. Wypełnisko obiektu 21 tworzyły dwie warstwy: górna czarno-brązowa, lepka, z dużą ilością węgielków i bardzo drobnoziarnistej polepy oraz dolna, brązowa, z większymi bryłkami polepy. Uzyskano bardzo dużą ilość różnorodnego materiału zabytkowego, którym szczególnie nasycona była dolna warstwa wypełniska. W badanej w tym sezonie części obiektu 21 odkryto 869 fragmentów ceramiki (w tym 232 charakterystyczne - ryc. 5: 1-6, 8-9), częściowo zachowany przęślik i ciężarek tkacki (?), rożek gliniany, żelazną fibulę zbliżoną do typu 162 Almgrena (1923, tabl. 7) z trapezowatą nóżką (ryc. 5: 7), a ponadto liczne kości zwierzęce. Pod obydwojoma domostwami natrafiono na ślady konstrukcji słupowych.

Ciekawie przedstawiają się też fragmentarycznie rozpoznane, znacznych rozmiarów obiekty 3, 5, 13 i 18, których funkcje trudno obecnie interpretować oraz obiekt 1: duże, wielowarstwowe kamienne palenisko.

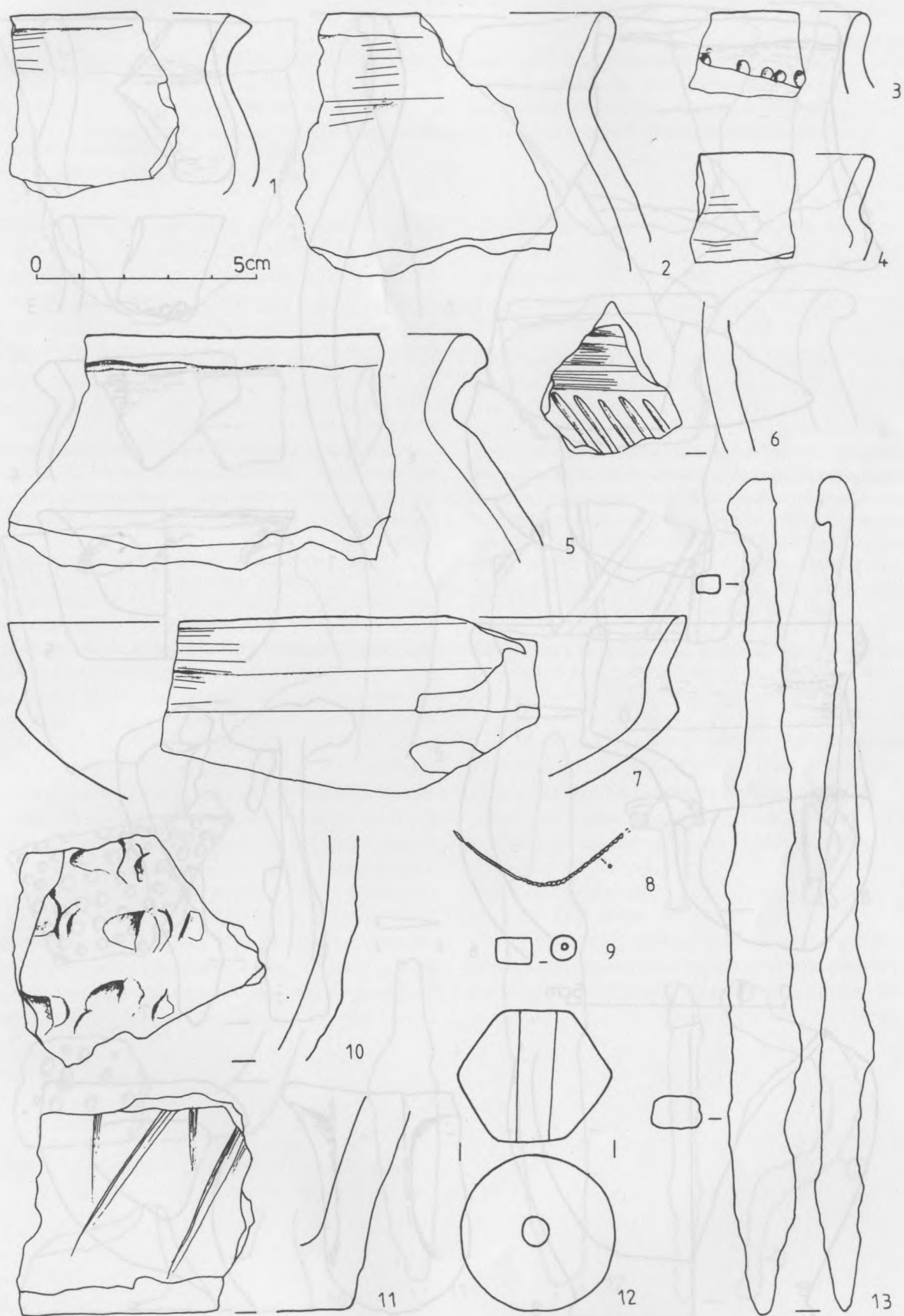
Poza wyżej wymienionymi zabytkami w warstwie kulturowej odkryto ponad 1200 fragmentów naczyń a także około 20 zabytków wydzielonych w tym m.in. 4 noże żelazne (ryc. 6: 11-12) i 2 przęśliki. Do szczególnie interesujących znalezisk należą pochodzące spoza obiektów: srebrna moneta rzymska Antoniusa Piusa, dwie fibule brązowe (lepiej zachowana prezentuje ryc. 6: 8) i fragment zapinki żelaznej (ryc. 6: 13).

Badana osada kultury przeworskiej datowana jest wstępnie na fazę B2/C1- C1 młodszego okresu rzymskiego.

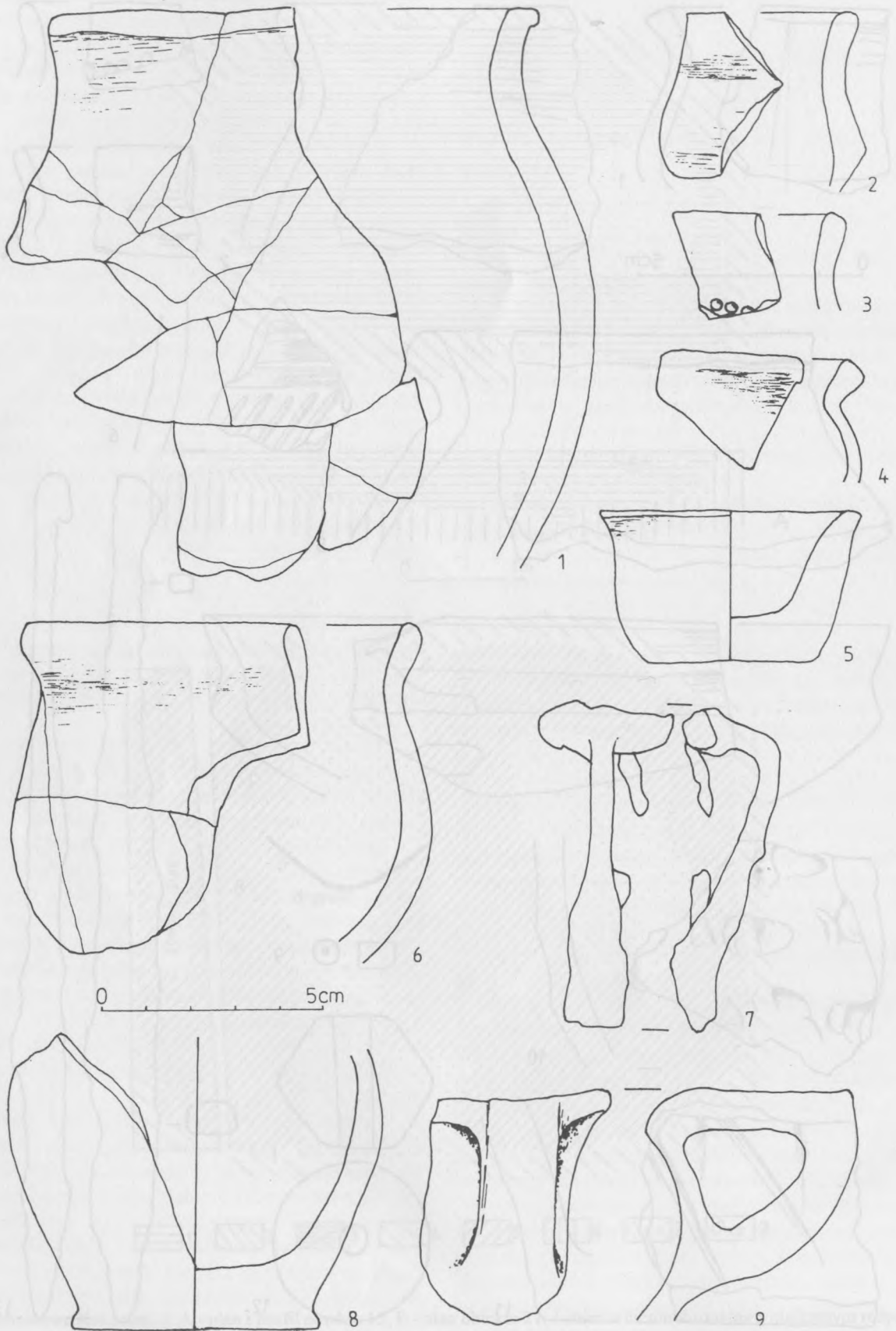
Osadnictwo kultury przeworskiej na Lubelszczyźnie należy do zagadnień jeszcze w niewielkim stopniu rozpoznanych (A. Kokowski 1991, s. 93, 185, ryc. 89). Tak owocne rezultaty tegorocznych badań na stanowisku 5 w Nieszawie Kolonii przemawiają za koniecznością kontynuowania prac wykopaliskowych. Pomimo znacznego stopnia zniszczenia stanowiska odsłonięte obiekty osadnicze oraz uzyskany materiał ruchomy stwarzają obiecującą perspektywę dla dalszych badań.

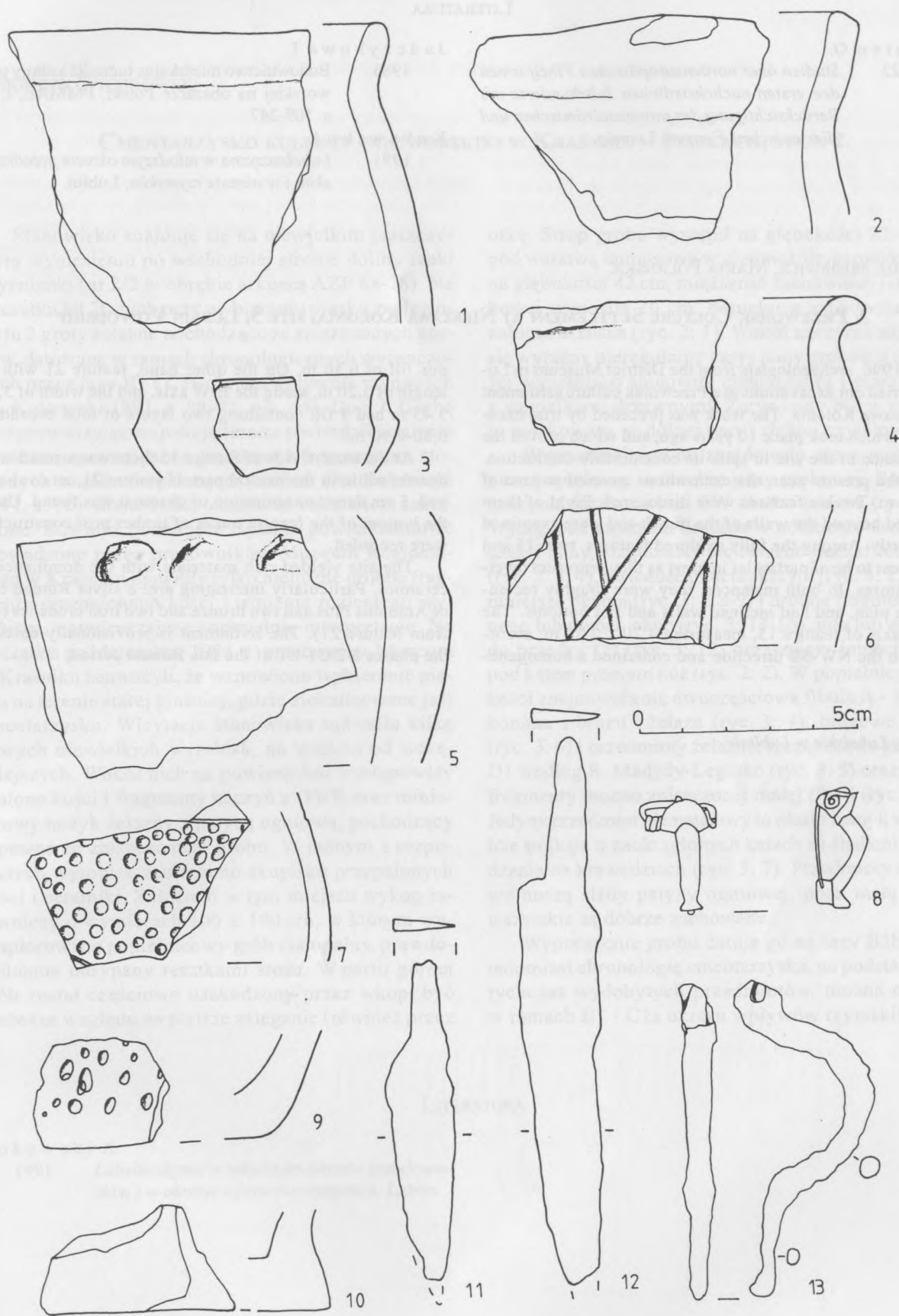
Ryc. 3. Nieszawa Kol., stan. 5. A - plan i profil obiektu 15, B - plan obiektu 21. 1 - ziemia ciemnobrunatna z nielicznym rozproszonym węglem drzewnym i drobnymi bryłkami polepy, 2 - ziemia jasnobrunatna, 3 - żółtawoszara glina, 4 - ziemia żółtobrunatna, 5 - ziemia czarnobrazowa z dużą ilością węgla drzewnych i rozdrobionej polepy, 6 - żółty piasek calcowy, 7 - wkopy współczesne, 8 - kamienie.

Ryc. 4. Nieszawa Kol., stan. 5. Wybrane zabytki z obiektu 15.

Ryc. 5. Nieszawa Kol., stan. 5. Materiał zabytkowy z obiektu 21.

Ryc. 6. Nieszawa Kol., stan. 5. Wybór zabytków spoza obiektów.

LITERATURA

- Almgren O.
1923 *Studien über nordeneuropäischen Fibelformen den ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*, Leipzig.
- Jadczykowska I.
1983 *Budownictwo mieszkalne ludności kultury przeworskiej na obszarze Polski*, PMMAE, t. 28, s. 109-247.
- Kokowski A.
1991 *Lubelszczyzna w młodszym okresie przedrzymskim i w okresie rzymskim*, Lublin.

WALERIA MISIEWICZ, MARTA POLAŃSKA

A PRZEWORSK CULTURE SETTLEMENT AT NIESZAWA KOLONIA, SITE 5, LUBLIN VOIVODSHIP

In 1996, archaeologists from the District Museum in Lublin carried out excavations at a Przeworsk culture settlement at Nieszawa Kolonia. The work was preceded by trial excavations which took place 10 years ago, and which proved the significance of the site in spite its considerable destruction.

In the present year, the excavations covered an area of 295 sq. m. Twelve features were discovered. Eight of them extended beyond the walls of the trench and were examined only partly. Among the fully explored features, two: 15 and 21, appear to be of particular interest as they represent dwelling features. In both instances, they were roughly rectangular in plan, and had inclined walls and flat bottoms. The longer axis of feature 15, measuring 4,20 x 2,50 m, accorded with the NW-SE direction and contained a homogene-

ous fill of 0,50 m. On the other hand, feature 21 with the length of 5,20 m, along the E-W axis, and the width of 3,20-3,45 m had a fill containing two layers of total breadth of 0,80-0,90 m.

At the eastern side of feature 15 there was a small stone hearth, while in the central part of feature 21, an oval-shaped, 5 cm deep concentration of charcoal was found. Under the bottom of the feature traces of timber post construction were recorded.

The site yielded rich materials with the dominance of ceramics. Particularly interesting are: a silver Roman coin of Antonius Pius and two bronze and two iron brooches (one from feature 21). The settlement is provisionally dated to the phases B2/C1-C1 of the late Roman period.

Muzeum Lubelskie w Lublinie

